

gave de jacht

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

- Aan:
Zie verzendlijst.

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/1480	16 april 1992

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 27/92)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in Joegoslavië.
3. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/92/095/1480, d.d. 16 april 1992

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. AMAD

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST

JOEGOSLAVIE
Militair-politieke situatie
27/92

(Afgesloten 161200 APR 1992)

Bosnië-Herzegovina

Bosnië-Herzegovina blijft het toneel van strijd van wisselende intensiteit tussen Serviërs en de federale strijdkrachten (JNA) enerzijds en Kroatische en Moslim-gevechtsgroepen anderzijds. Gevechten vonden onder meer plaats in de omgeving van de hoofdstad Sarajevo (waar de Serviërs twee wijken tot onderdeel van de door hen uitgeroepen autonome republiek verklaarden) en verder bij Foca, Mostar en Bosanski Brod. Volgens Kroatische media zouden Bosnische Kroaten bij Citluk (ten zuiden van Mostar) een JNA-helikopter hebben neergeschoten. Zij beschuldigen Servische strijdgroepen ervan de controle te willen vestigen over alle Bosnische plaatsen aan de Drina, die de grens vormt tussen Servië en Bosnië-Herzegovina. Bij Derventa zouden Moslims en Kroaten een JNA-kazerne hebben geblokkeerd om verdere pro-Servische acties van het leger te voorkomen. Door deze incidenten lijkt het vrijwel uitgesloten dat nog uitvoering zal worden gegeven aan de bepalingen van het bestand dat afgelopen zondag overeen was gekomen tussen vertegenwoordigers van de drie etnische groeperingen in de republiek.

De overheden van de Servische delen van Bosnië-Herzegovina, die zichzelf eenzijdig onafhankelijk hebben verklaard, hebben alle voor dienstplicht in aanmerking komende Serviërs opgeroepen zich bij de JNA te melden met het oog op het "onmiddellijke oorlogsgevaar". Eind vorig jaar had het (door Servië gedomineerde) federale romppresidium reeds met een beroep op deze zelfde omstandigheid uitgebreide mobilisaties bevolen in de republiek Servië zelf. De genoemde maatregel onderstreept dat de Servische autoriteiten in Bosnië-Herzegovina ernstig rekening houden met een verdere verheviging van de etnische strijd in de republiek.

Vermeldenswaard is dat het VN-detachement in Banja Luka, in het westen van Bosnië-Herzegovina, zich aan het verplaatsen is in verband met de dreigende situatie in deze regio. Van dit detachement maakt ook een aantal Nederlandse militairen deel uit. Mogelijk is de beslissing tot verplaatsing mede genomen omdat Banja Luka is gelegen in een door Serviërs opgeëist gebied.

Naar verluidt zou een toenemend aantal JNA-officieren zich aan het leger onttrekken. Volgens het Servische blad "Borba" zouden de afgelopen drie dagen 187 officieren zich "onder Bosnisch bevel" hebben geplaatst. Dit zou met name militairen van Moslim-afkomst betreffen, die niet instemmen met de pro-Servische opstelling van de JNA.

De gevechten in Bosnië-Herzegovina hebben het aantal vluchtelingen in Joegoslavië aanzienlijk doen toenemen. Hoewel de schattingen niet accuraat zijn, heeft het Internationale Rode Kruis gesteld ervan uit te gaan dat tenminste 100.000 inwoners van Bosnië-Herzegovina de afgelopen dagen hun woonplaats hebben verlaten. Sommigen hebben zich elders in de republiek gevestigd, terwijl anderen zich naar buurrepublieken (Servië, Kroatië) of het buitenland (Hongarije) hebben begeven. Het totaal aantal vluchtelingen als gevolg van de oorlog

in Joegoslavië zou nu meer dan 1 miljoen zijn. Met name Hongarije, dat zegt erop te rekenen dat de meeste vluchtelingen permanent zullen blijven, heeft grote moeite hen adequaat te verzorgen.

Het Kroatische dagblad "Vjesnik", dat meestal het standpunt van de Kroatische regering verwoordt, heeft enkele dagen geleden gesteld dat leden van de Kroatische (para-)militaire organisaties niets in de weg moet worden gelegd als zij zich op individuele basis willen aansluiten bij Kroatische (en Moslim-)gevechtseenheden in Bosnië-Herzegovina. Vjesnik herhaalde de uitspraak van de Kroatische president Tudjman dat in Bosnië-Herzegovina geen Kroatische eenheden waren ingezet, maar stelde nadrukkelijk dat de Kroatische strijdkrachten in die republiek zouden interveniëren als de Bosnische regering, die nu uit Kroaten en Moslims bestaat, hierom zou verzoeken. Deze melding onderstreept dat een openlijke Kroatische interventie in Bosnië-Herzegovina op korte termijn tot de mogelijkheden behoort.

Kroatië

Ook de afgelopen dagen is weer melding gemaakt van bestandsschendingen in diverse delen van Kroatië, waarbij de nadruk lag op Slavonië. Gevechten vonden onder meer plaats bij Gospic, Karlovac en Nova Gradiska, waarbij volgens Kroatische media sprake was van "verrassingsaanvallen" van de JNA. Ook de grensplaats met Bosnië, Slavonski Brod, was het toneel van vijandelijkheden. Volgens een officieel protest van de JNA bij de EG-waarnemersmissie is in oost-Slavonië echter sprake van offensieve Kroatische acties, die tot doel zouden hebben de Kroatische posities te verbeteren voordat de VN-vredesmacht (UNPROFOR) in deze regio's op sterkte is. Gedreigd werd de plannen voor terugtrekking van de JNA uit Kroatië op te schorten indien dergelijke acties zouden aanhouden.

Ook in ander opzicht lijkt sprake van een verharding van het JNA-standpunt inzake de Kroatische problematiek. Waarnemend federaal minister van Defensie Adzic heeft gesteld dat de door de VN te beschermen gebieden in Kroatië (UNPA's) moeten worden uitgebreid met andere streken met een aanzienlijke Servische bevolking, omdat anders in die streken een "genocide" dreigt. Bovendien stelde hij dat het Prevlaka schiereiland, aan de uiterste zuidpunt van de Kroatische exclave waarin Dubrovnik ligt, "Joegoslavisch" gebied is en desnoods met militair geweld verdedigd zal worden. Adzic stelde dat de terugtrekking van de JNA uit de UNPA's zou kunnen worden onderbroken als niet aan deze eisen wordt voldaan.

De eisen van Adzic zullen naar verwachting door de Kroatische regering worden verworpen. Deze vreest dat de Servische gebieden bij een langdurige aanwezigheid van de VN-troepen feitelijke autonoom zullen worden, waardoor zij in de praktijk aan haar gezag zullen worden onttrokken. Bovendien ontstaat bij uitbreiding van de UNPA's de mogelijkheid dat de Serviërs en de JNA een geografische aansluiting realiseren van alle door hen gedomineerde gebieden met de republiek Servië. Het Prevlaka schiereiland is van grote strategische waarde, omdat dit de baai van Kotor (Montenegro) beheerst, die na het feitelijk verloren gaan van de Kroatische kust voor de JNA-zeestrijdkrachten de belangrijkste federale marinebasis vormt. De opstelling van de JNA kan derhalve een verscherping in de Servisch-Kroatische tegenstellingen tot gevolg hebben.

De commandant van UNPROFOR, Nambiar, heeft vorige week verklaard dat de Kroatische wetgeving voorlopig niet van toepassing zal zijn in de UNPA's. Hij stelde dat de status quo zoals UNPROFOR die zal aantreffen, voorlopig gehandhaafd zal blijven. Zo zullen ook de huidige lokale overheden voorlopig in functie blijven. De enige voorwaarde die op korte termijn vervuld dient te worden is dat de

politie in de UNPA's weer dezelfde etnische samenstelling zal krijgen als voor de oorlog het geval was. Nambiar stelde ook dat er nog geen datum is vastgesteld voor de terugtrekking van de JNA uit de UNPA's. Deze datum zou moeten worden bepaald in overleg tussen de Kroatische regering en de JNA. Deze opstelling van Nambiar moet teleurstellend zijn voor de Kroatische regering, die had gesteld dat de Kroatische wetgeving van toepassing is op het hele Kroatische grondgebied, dus inclusief de UNPA's. Bovendien stelt zij dat de JNA zich gelijktijdig met de komst van UNPROFOR dient terug te trekken uit de UNPA's.

De gevechten in het noorden van Slavonië lijken ook implicaties te hebben voor het aangrenzende Hongarije. Zowel Servische functionarissen als JNA-bevelhebbers hebben Hongarije beschuldigd van betrokkenheid aan Kroatische zijde. Zo zouden Kroatische eenheden zich over Hongaars grondgebied hebben verplaatst teneinde aanvallen uit te voeren tegen de JNA of Servische gevechtsgroepen. Zelfs zouden Hongaarse grenstroepen het vuur hebben geopend op Servische/JNA-eenheden in de grensstreek. De Hongaarse autoriteiten hebben dergelijke beschuldigingen echter ontkend. Wel hebben zij bij zowel de Servische als de Kroatische autoriteiten opheldering gevraagd omtrent schendingen van het Hongaarse territorium.

Hoewel Hongarije zich in het Servisch-Kroatische conflict formeel neutraal opstelt, is sprake van een pro-Kroatische oriëntatie. Zo zou vanuit Hongarije geregeld wapensmokkel naar Kroatië plaatsvinden, waarbij in tenminste één geval ook de Hongaarse autoriteiten betrokken zijn geweest. Het is denkbaar dat deze pro-Kroatische opstelling verband houdt met de onderdrukking door Servië van de etnische Hongaren in de voormalige autonome provincie Vojvodina, waarover Hongarije zijn verontrusting heeft uitgesproken. Hongarije doet echter zijn uiterste best om niet direkt bij het gewapende conflict betrokken te raken. Daarom heeft het ook aangekondigd zijn grenstroepen te versterken.

Volgens verklaringen van de JNA zou Kroatië nu de beschikking hebben over 200.000 man (georganiseerd in 69 brigades), 400 stukken artillerie en 30 (landbouw)vliegtuigen. Volgens de JNA zou de omvang van de Kroatische strijdkrachten, in tegenstelling tot officiële verklaringen van de Kroatische regering, nog steeds toenemen. Daarbij zou tevens gebruik worden gemaakt van in het buitenland gevestigde Kroaten en huurlingen. Overigens blijken de genoemde opgaven in de praktijk veel te hoog; het vermoeden is gerechtvaardigd dat zij primair politiek-propagandistische doeleinden dienen.

Het (pro-)Servische persbureau TanJug heeft gemeld dat vorige week een aantal helikopters, geschikt voor diverse militaire missies, is overgedragen aan het ministerie van Binnenlandse Zaken van de Krajina. Hoewel niets werd vermeld over type en aantal van deze vliegtuigen, bleek uit de context dat zij afkomstig waren van de JNA. Het is niet uitgesloten dat deze helikopters worden overgedragen met het oog op de in het VN-vredesplan voorziene terugtrekking van de JNA uit de toekomstige UNPA's. Deze levering zou dan passen in het patroon dat op enige schaal personeel van de JNA overgaat naar eenheden voor territoriale verdediging, eveneens onder bevel van het ministerie van Binnenlandse Zaken van de Krajina. Overigens moet worden opgemerkt dat in het VN-vredesplan ook is voorzien in de volledige demilitarisering van de UNPA's.

Servië/Montenegro

Speciale commissies van de parlementen van Servië en Montenegro hebben zich de afgelopen dagen bezig gehouden met de formulering van een Grondwet voor het door hen op korte termijn beoogde nieuwe staatsverband, dat zij willen presenteren als de rechtsopvolger van de oude Joegoslavische federatie. Van belang bij deze ontwerp-Grondwet is dat de socialistische staatsordening wordt

afgezworen; de nieuwe federatie zal volgens het ontwerp zijn gebaseerd op politiek pluralisme. Opmerkelijk is dat het Servische parlement de ontwerp-bepaling dat andere "staten" zich bij deze federatie kunnen aansluiten, heeft geamendeerd, zodat de toetreding nu open staat voor andere "republieken". Dit lijkt een cosmetische verandering, maar kan verband houden met het feit dat de Servische gebieden in Kroatië en Bosnië-Herzegovina zich eveneens presenteren als "republieken".

De leider van de ultra-nationalistische Servische Chetniks, Seselj, heeft opgeroepen tot de deportatie van alle in Servië woonachtige Slovenen, Moslims, Hongaren en Albanen. Het is zeker niet uitgesloten dat de -eveneens sterk nationalistische- Servische regering onder druk van dergelijke oproepen van Seselj, die één van de meest populaire oppositieleiden is, in een vervolging van de etnische minderheden in Servië een uitlaatklep zal zien voor de groeiende onvrede van de Servische bevolking met de sociaal-economische situatie in de republiek. Dit kan vooral negatieve gevolgen hebben voor de Albanen in Kosovo, wier rechten reeds nu op grote schaal geschonden worden door de Servische regering.

In een recent interview met het hoofd van de federale organisatie die is belast met de verkoop van defensie-materieel wordt gesteld dat Joegoslavië het afgelopen jaar militair materieel voor een waarde van bijna 500 miljoen US dollar aan het buitenland heeft verkocht. Voor dit jaar worden nog hogere inkomsten verwacht. Volgens het interview zou Joegoslavië zich vooral richten op de verkoop van zware tanks, zoals de M-84 en de MBT die wordt gepresenteerd als de opvolger daarvan, die nu wordt aangeduid als V2001. Opmerkelijk was overigens dat hierbij expliciet gesteld werd dat een deel van de elektronika voor deze tanks zou worden geleverd door de fabriek Iskra in Slovenië. Dit bevestigt eerdere meldingen dat de Joegoslavische defensie-industrie wil blijven samenwerken met bedrijven in de afgescheiden republieken.

De regering van de Verenigde Staten heeft gisteren gesteld dat Servië op korte termijn een "internationale paria" kan worden. Hoewel tevens werd verwezen naar het optreden van andere para-militaire organisaties, bleek de Amerikaanse regering Servië en de door haar beheerste federale instellingen (primair de JNA) als de hoofdverantwoordelijke te beschouwen voor het voortduren van de strijd in Joegoslavië. De VS eisten dat Servië uiterlijk 29 april zijn "agressie tegen Bosnië-Herzegovina" zou beëindigen. Hierbij werd bedreigd met het opschorten van financiële hulp en met initiatieven om de (feitelijk door Servië beheerste) Joegoslavische regering te schorsen als lid van de CVSE.

Met deze dreigementen speelt de Amerikaanse regering in op de reeds meermalen door de Servische regering en oppositie geuite vrees in een internationaal isolement te geraken. Inmiddels is door de CVSE een -door de VS ingediende- resolutie aangenomen, waarin Servië wordt opgeroepen de soevereiniteit van Slovenië, Bosnië-Herzegovina en Kroatië te respecteren. Hierin wordt ook op de mogelijke uitsluiting van Joegoslavië gezinspeeld.

Macedonië

Volgens de minister van Defensie van Macedonië, Gocevski, zullen dezer dagen de eerste dienstplichtigen voor de Macedonische strijdkrachten worden opgeroepen. Hun aantal zal vooralsnog klein zijn en zij zullen uitsluitend opgeleid worden voor het beschermen van de grenzen en het handhaven van de openbare orde in de republiek. Hij deelde mee dat tot nu toe 65 voormalige JNA-officieren van Macedonische afkomst zijn opgenomen in het Macedonische leger. Overigens zijn de "Macedonische strijdkrachten" nog in oprichting. Uitgaande van eerdere

uitspraken zal hun uiteindelijke omvang waarschijnlijk tussen de 12.000 en 16.000 man liggen, met een beoogd reservepotentieel van 85.000-90.000 man.

Opmerkelijk was dat Gocevski de mogelijkheid noemde van samenwerking tussen de Macedonische krijgsmacht en de JNA, met name op het gebied van opleiding. In dit verband stelde hij specifiek dat Macedonië een aantal militaire vliegers heeft, die behoefte hebben aan vliegtuigen om te oefenen. Hij maakte duidelijk dat niet alle banden met de JNA waren verbroken; zo zou het Macedonische luchtruim nog door federale verkeersleiders worden beheerd.

Vermeldenswaard is overigens dat een van de belangrijkste partijen van de Albanese minderheid (30% van de Macedonische bevolking), die vorige maand had geëist dat de samenstelling van het Macedonische officierskorps een afspiegeling zou zijn van de etnische verhoudingen in de republiek en in dat verband met een boycot door Albanese dienstplichtigen had gedreigd, deze week de Albanesezaten toch heeft geadviseerd aan hun oproep voor militaire dienst gehoor te geven.

Conclusie/voorzicht

Er zijn geen aanwijzingen dat de gevechten in Bosnië-Herzegovina op korte termijn zullen afnemen. De kans dat de bepalingen van het eerder deze week gesloten bestand zullen worden uitgevoerd, lijkt hiermee steeds geringer te worden. De strijd in Kroatië lijkt evenmin te zullen verminderen voordat de VN-vredesmacht in die republiek op de voorziene sterkte zal zijn. Vooralsnog is hier zelfs sprake van een verharding van de opstelling van de JNA. Daarom is een politieke oplossing van de tegenstellingen in beide republieken op korte termijn minder waarschijnlijk, al moet niet geheel worden uitgesloten dat de internationale druk op Servië en de JNA zal resulteren in een zekere terughoudendheid van die zijde. Desondanks moet rekening worden gehouden met een verdere intensivering van de strijd, die ook gevolgen kan hebben voor de positie en de inzet van de VN-vredesmacht en de EG-waarnemers in Joegoslavië.